

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р **Иван Василев Тричков**, ПУ „Паисий Хилендарски“, Педагогически факултет,
на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ на

Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“

по: област на висше образование **3. Социални, стопански и правни науки**

професионално направление **3.2. Психология**

докторска програма **Педагогическа и възрастова психология**

Автор: Николай Илиев Димчев

Тема: Връзка между агресия и привързаност в юношеска възраст

Научен ръководител: проф. д-р Кирилка Симеонова Тагарева,

Пловдивски университет “Паисий Хилендарски”

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

Със заповед № РД- 22-891 от 27.04.2026г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ (ПУ) съм определен(а) за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема: **Връзка между агресия и привързаност в юношеска възраст** за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование **3. Социални, стопански и правни науки професионално направление 3.2. Психология**, докторска програма **Педагогическа и възрастова психология**. **Автор на дисертационния труд е** Николай Илиев Димчев – докторант в редовна форма на обучение към катедра Психология , при ПУ „Паисий Хилендарски с научен ръководител проф. д-р Кирилка Симеонова Тагарева, Пловдивски университет “Паисий Хилендарски”.

Представеният от Николай Илиев Димчев комплект материали на хартиен носител е в съответствие с Чл.36 (1) от Правилника за развитие на академичния състав на ПУ.

2. Актуалност на тематиката

Нарастващите форми на агресивно, често задълбочаващи се и водещи до делинквентно поведение сред юношите се явява изключително наболял проблем. Въпреки превантивните мерки, предприети от държавните органи, броят на младежите с агресивно поведение остава висок, което налага преразглеждане на концептуалните подходи в посока предотвратяване на младежката агресия. В този контекст проблемът за агресията и привързаността в юношеска възраст придобива нови измерения и критична актуалност.

Актуалността на темата се подхранва именно от зачестилите в общественото пространство сигнали за тежки прояви на насилие сред подрастващите – както във физическата среда (училище, семейство), така и в дигиталното пространство (киберагресия). Тези явления не са изолирани

актове, а симптоми на дълбоки психологически процеси, които изискват прецизен научен анализ. Наистина е необходимо идентифициране на корените на тези прояви, като теорията за привързаността предлага една от най-убедителните и фундаментални обяснителни рамки за разбиране на генезиса на агресивното поведение. В днешно време семейните динамики, при които качеството на привързаност между юношите и родителите, както и конфликтните взаимоотношения между самите родители, функционират като мощен предиктор за поведенчески дефицити. Усещането, че агресията е плод на несигурност в емоционалните връзки, налага необходимостта от обективизиране на наблюденията в тази посока. В този смисъл темата на настоящия дисертационен труд е с подчертана актуалност за научната и практическата сфера.

3. Познаване на проблема

Докторантът познава добре базисната проблематика и умело внася интересни авторски интерпретации с научна и приложна насоченост. Теоретичните постановки по изследвания проблем са представени цялостно, многоаспектно и в дълбочина. Компетентно са изследвани основните конструкти, предмет и обект на дисертационния труд.

4. Методика на изследването

За нуждите на настоящото изследване са подбрани два утвърдени в международната психологическа практика инструмента, с доказани психометрични качества - **въпросник за агресията на Бас и Пери (The Aggression Questionnaire – BPAQ), Инвентар за привързаността към родители и връстници (IPPA)**, а за изследване на качеството на привързаност в изследваната юношеска извадка видно е използван **Armsden & Greenberg, разработен** от Армсден и Грийнбърг. Също така са приложени и няколко методи за статистическа обработка на получените резултати от проучването. Аз лично смятам, че избраните от докторанта методики на изследване позволяват да се постигне целта и да се получат адекватни отговори на задачите, поставени в дисертационния труд.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

Дисертационният труд е с обем от 160 страници, като съдържа увод, три глави, изводи, заключение и библиография. Библиографската справка съдържа общо 193 заглавия, от които 36 на кирилица и 157 на латиница.

В **първа глава** авторът логично и последователно изгражда своята концепция свързана с феномените агресия и привързаност в юношеска възраст. Направен е психологически анализ на агресията, като се разглеждат класически концепции и съвременни модели. Обърнато е обстойно внимание на видовете агресивно поведение, както и на възрастовата специфика на агресията в юношеския период. Направена е интересна интерпретация в посока анализ на същността на теорията за привързаността. Обърнато е внимание на това, как привързаността се трансформира в юношеска възраст и е направена връзка между привързаността и емоционалната регулация. Теоретичният анализ стъпва върху интегративна рамка, в която агресив-

ното поведение в юношеска възраст се разглежда като динамичен процес, произтичащ от взаимодействието между индивидуални диспозиции, когнитивно-афективни структури и модели на привързаност. Специален акцент е поставен върху ролята на несигурната привързаност и дефицитите в емоционалната регулация като ключови фактори, които чрез механизми като „враждебна атрибуция“ модулират прага на агресивно реагиране при подрастващите. Във **втора глава** е поместена организацията и методика на емпиричното изследване. Следва да отбележа, че обектът, предметът, целта, задачите, хипотезите и контингентът на изследването, както и представянето на инструментариума са формулирани с изключителна коректност. За целите на проучването са използвани и приложени следните инструменти - за изследване на агресивните проявления в настоящия труд е използван въпросникът на Арнолд Бас и Марк Пери, а за проучване на качеството на привързаност в изследваната юношеска извадка е използван Инвентарът за привързаност към родители и връстници (IPPA), разработен от Гей Армсден и Марк Грийнбърг. Анализът на получените резултати е изведен в **трета глава**. Изследването обхваща 216 юноши, разпределени в експериментална група и контролна група. Данните са интерпретирани количествено и качествено. Илюстрирани са посредством таблици и диаграми, което улеснява тяхното възприемане. Налице е добре структурирано заключение.

6. Преценка на публикациите и личния принос на докторанта

Научните приноси на дисертационния труд, които Николай Димчев представя са следните:

- теоретична верификация на модела: Изследването потвърждава приложимостта на теорията за привързаността (Bowlby, 1969; Ainsworth et al., 1978) в контекста на съвременната българска юношеска извадка, установявайки ролята на емоционалните връзки като фундаментален регулатор на социалното поведение.
- Диференциране на родителските роли: научен принос е установяването на специфичното влияние на двете родителски фигури – докато дефицитите в привързаността към майката се явяват водещ предиктор за вътрешна враждебност и гняв, разривът в комуникацията с бащата е тясно свързан с екстернализирането на агресията и девиантното поведение.
- Разкриване на компенсаторния механизъм на връстниците: изследването хвърля нова светлина върху ролята на приятелския кръг при юношите с девиантно поведение. Доказва се, че високата привързаност към връстниците може да действа като емоционален „буфер“, но същевременно и като среда за легитимиране на агресивни модели при липса на семейна сигурност.
- Психометрична адаптация и валидизация: потвърдена е високата надеждност на инструментите – Инвентар за привързаност към родители и връстници (IPPA) и Въпросник за агресия (BPAQ) за изследване на български юноши с девиантно поведение, което

обогатява инструментариума за бъдещи изследвания в областта на специалната педагогика и криминалната психология.

Публикациите са общо три, като прави впечатление, че всички те са по темата на дисертацията.

7. Автореферат

Текстът на автореферата отразява точно съдържанието на дисертацията.

8. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Познавам докторант Николай Димчев като отговорен, съвестен, прецизен и информиран към актуалните проблеми на психологията. Изследванията и статиите му са аргументирани, методологически и статистически издържани, със значими за теорията и практиката резултати. Считам, че досегашната му реализация в лекционната и извънлекционна дейност, се отличават с висок професионализъм. Приемам така представения дисертационен труд от докторанта и смятам, че проучването и приносите са негово лично дело. **Нямам критични бележки.** По отношение на препоръки - добре би било приносите да са групирани в теоретико-практичен и научно-приложен аспект. Препоръчвам на докторанта да продължава да развива своя научно-изследователски потенциал в сферата на модерните направления на психологията. Препоръчвам публикация на данните от изследванията в реферирани и индексирани издания. Препоръчвам издаване на монографичен труд по темата. Също така препоръчвам на докторанта да продължава да разширява обхвата на своята дейност с фокус върху връзката между агресия и привързаност в юношеска възраст.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд показва, че Николай Илиев Димчев притежава теоретични знания и професионални умения по психология, като демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване. Научната разработка напълно отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и правилника за прилагането му. Предвид гореизложеното, давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване и постигнатите резултати, и **предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен 'доктор'** на Николай Димчев в област на висше образование: **Социални, стопански и правни науки**, професионално направление **Психология**, докторска програма **Педагогическа и възрастова психология**.

31.05. 2026 г.

Изготвил становището: .....

(подпис)

Доц. д-р Иван Василев Тричков